

5. MakKloski D. *Ekonomika s chelovecheskim litsom, ili gumanomika / D. MakKloski // Vestnik Sankt–Peterburgskogo universiteta. Seriya 5. Ekonomika. – 2013. – Vyp.3. – S.37–40.*

6. Nort D. *Ponimaniye protsessa ekonomicheskikh izmeneniy. – M.: Izd. dom Gos. un–ta – Vysshaya shkola ekonomiki, 2010. – 256 s.*

7. Jeschenko P. S. *Kuda dvizhetsja global'naja ekonomika v XXI veke? / P. S. Jeschenko, A. G. Arsejenko. – K.: Znannya Ukrainy, 2012. – 479 s.*

8. Kjubler H.–D. *Mify pro suspil'stvo znan' / H.–D. Kjubler. – K.: Vydavnychij dim Dmytra Burago, 2010. – 264 s.*

9. Kondrashova–Didenko V. I. *Poliparametral'nist' suchasnoji transformatsiji krajinovoji ekonomiky / V. I. Kondrashova–Didenko, L. V. Didenko // Naukovyj chasopys NPU im M. P. Dragomanova. Seriya 18. Ekonomika i pravo. – 2012. – Vyp.20. – S.12–22.*

10. Kondrashova–Didenko V. I. *Status znannya v peretvorennjah suchasnoji krajinovoji ekonomiky / V. I. Kondrashova–Didenko, L. V. Didenko // Naukovyj visnyk Akademiji Munitsypal'nogo upravlinnja. Seriya Ekonomika. – 2009. – Vyp.7. – S.89–100.*

11. Kondrashova–Didenko V. I. *«Zgornene vplyvannja» doviry na sotsio–ekonomichni peretvorennja krajiny / V. I. Kondrashova–Didenko, L. V. Didenko // Ekonomika i derzhava. – 2010. – №8. – S.4–6.*

12. Klakkhon K. *Zerkalo dlja cheloveka: vvedenje v antropologiju. – SPb.: Evrazija, 1998. – 352 s.*

13. Didenko V. F. *Ljudyna i svit / V. F. Didenko, L. V. Didenko, V. I. Kondrashova–Didenko. – K.: Vyscha shkola, 2001. – 229 s.*

14. Gorts A. *Nematerial'noje. Znaniye, stoimost' i capital / A. Gorts. – M.: Izd. dom GU – Vysshje shkoly ekonomiki, 2010. – 208 s.*

15. Renzl B. *Zentrale Aspekte des Wissensbegriffs – Kernelemente der Organisation von Wissen / B. Renzl // Boris Wyssusek (Hg.): Wissensmanagement komplex: Perspektiven und soziale Praxis. – Berlin: Erich Schmit Verlag, 2004. – 353 p.*

16. *Jevropejs'kyj slovnyk filosofij: Leksykon neperekladnostej. – Tom pershyj. – K.: Dukh i litera, 2009. – 576 s.*

17. *Aristotel'. Nikomakhova etyka / Aristotel'. – K.: Akvilon–Plus, 2002. – 480 s.*

18. *Aristotel'. Bol'shaja etika / Aristotel' // Aristotel'. Sochinenija. V 4–kh t. – M.: Mysl', 1983. – T.4. – 830 s.*

19. *Bulgakov S. N. Filosofija khozjajstva / S. N. Bulgakov. – M.: Nauka, 1990. – 412 s.*

Didenko L. V., Ph.D. in Philosophical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of Philosophy of Humanities Department, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), DidenkoLarysa@gmail.com

Kondrashova–Didenko V. I., Ph.D. in Economic Sciences, Associate Professor, Associate Professor of Economic Theory, Macro– and Microeconomics Department, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), kondrashova.didenko@gmail.com

The culture–factor of modern transformation of the countriai economy: philosophical–economic vision

Modern transformation of the countriai economy is one of the levels of conversions. The necessity for it could give rise for country's needs in general and for every human being in particular. The main purpose of this inquiry is a substantiation of the culture–factor of transformation of modern countriai economy as a system of economic and noneconomic factors. In essence we follow procedures of analyzing, synthesizing, historical, logical, hermeneutical, phenomenological, etc. Conclusions: 1) modern transformation of the countriai economy is multileveled constant arrangements inside peripheral/superficial layers which are beyond the basis/core; 2) main factors of transformation of the countriai economy are economic, social, technical, technological and other types. All of them have cultural roots, so they are combined to form a system named culture–factor; 3) the basis/core of the culture–factor as the system of economic and noneconomic factors is formed with help of honesty and morality, mind/reason and intellect, spirit of freedom and enterprise, self–esteem.

Keywords: transformation, countriai economy, transformation of the countriai economy, culture, culture–factor, morality, honesty, mind/reason, intellect, freedom, self–esteem.

Диденко Л. В., кандидат философських наук, доцент, доцент кафедри філософії гуманітарних наук, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), DidenkoLarysa@gmail.com

Кондрашова–Диденко В. І., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економічної теорії, макро– і мікроекономіки, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), kondrashova.didenko@gmail.com

Культуро–фактор современного трансформирования экономики страны: философско–экономическая визия

Исследование посвящено рассмотрению трансформирования экономики страны как одного из уровней преобразовательных процессов. Цель

исследования – обосновать культуру–фактор трансформирования современной экономики в качестве системы экономических и неэкономических факторов. Для реализации данной цели необходимо уточнить содержание трансформирования экономики страны; определить сущность, структуру и основу/ядро культуру–фактора; выявить взаимосвязь экономических и неэкономических факторов трансформирования экономики страны. В исследовании использованы методы: анализирования, синтезирования, исторического, логического, герменевтического, феноменологического и др. Выводы исследования: 1) современное трансформирование экономики страны – это преобразовательные процессы, постоянно происходящие в периферийных (поверхностных) пластах, расположенных вне ее основы/ядра; 2) культуру–фактор трансформирования экономики страны – это система экономических, социальных, технических, технологических и других типов факторов; 3) основой/ядром культуру–фактора как системы данных факторов являются честность, интеллект, свобода, чувство собственного достоинства.

Ключевые слова: трансформирование, экономика страны, трансформирование экономики страны, культура, культуру–фактор, нравственность, честность, разум, интеллект, свобода, чувство собственного достоинства.

УДК 141.7:165.6/8

Ревін Ф. Г., аспірант, Національний педагогічний університет ім. Драгоманова (Україна, Київ), gileya.org.ua@gmail.com

Модуси колективної діяльності в сучасному аналітичному дискурсі: соціально–філософський аналіз

Здійснено аналіз основних етапів, векторів, підходів та ракурсів дослідження докорінної проблематики колективної діяльності в рамках аналітичної соціально–філософської традиції. Метою публікації було визначення основних сучасних течій та напрямків, що формують магістральну парадигму дискусії навколо практичного виміру понять колективної діяльності, спільної та індивідуальної відповідальності, епістемологічного статусу різноманітних діяльнісно–кооперативних актів.

Ключові слова: інтенційність, колективізм, індивідуалізм, інтерналізм, екстерналізм, теза персональної приналежності, спільна діяльність, синергія, інструменталізм, холізм.

Діяльність людини є засадничим елементом у її житті. Завдяки діяльності людина пізнає світ, змінює його відповідно до власних потреб і вподобань. Через сукупність матеріальних примусів та стимулів, культивовані соціумом, викристалізуються у свідомості певних індивідуумів, діяльнісні імпульси до зміни та розвитку оточуючого середовища, модусів та механізмів власної життєдіяльності. Зважаючи на це, не слід, однак, розцінювати таку діяльність як цілковито індивідуальну, адже, будучи колективною істотою, людина неодмінно спрямовує свої зусилля на співпрацю в межах конкретної соціальної групи, колективу тощо. Наступна дієва співпраця характеризується в академічному середовищі поняттям «колективної дії». Безсумнівно, саме це суспільне явище є важливим у формуванні оточуючого середовища, коли специфікою колективної дії виступає діяльність не однієї людини, а сукупності індивідуумів, які гуртуються у різні соціальні утворення з метою отримання відповідних суспільних благ [1].

Питання щодо конкретної ролі і природи сумісної активності, є однозначно актуальним і в межах історичної перспективи дослідження, що в тій чи іншій мірі, завжди було у центрі уваги багатьох соціально зорієнтованих мислителів, посідаючи коли магістральне, подекуди опосередковане, але завжди певне впливове місце у системі їх міркувань. Koіnonia Арістотеля, Левіафан Гоббса, ліберальна держава Локка, колективна воля Руссо, Абсолютний Дух Гегеля, класові побудови Маркса та Енгельса, соціологія мас Вебера, колективна свідомість

Дюркгейма, ідентичність емоційних станів Шелера – це лише декілька основних прикладів, що безпосередньо відносяться до історичного перебігу заявленої проблематики, сутності та аспектів спільної діяльності [2].

Звертаючись до сучасного стану колективно-інтенційної проблематики в лоні аналітичної традиції, слід вказати, що поодинокі, розрізнені зауваження та фрагментарні досліді того, як індивідуальні наміри нахшталт «я–покладаю» можуть бути зіставлені з модусами спільної дії «ми–постулюємо», наявно простежуються вже в роботах відомого американського філософа Вілфреда Селларса, що слугували каталізатором (середина ХХ ст.) щодо теперішнього стану дискусії. Натхнена цим плідним внеском, невелика кількість колег Селларса по аналітичній традиції почала поглиблювати проблематику колективної интенційності, згодом, зробивши її темою систематичних досліджень протягом подальших 80–х і початку 90–х років, накресливши ряд позицій, чії загальні положення та відмінності і сформулювали спектр специфічної для поточного досліді проблематики [12].

Наступний велими впливовий внесок у перебіг розробки означених питань, був зроблений фінляндським філософом Раймо Туомела, чия позиція вкрай чітко демаркує початок та подальші вектори дискусійних подій у дослідницькому полі колективної діяльності. Розпочавши свій аналіз кооперативно-інтенційних станів з акценту на теорії сумісного акту, Туомела поступово розповсюдив власну зацікавленість і на інші галузі дослідження колективних дій, в тому числі, соціальну теорію та соціальну онтологію. Зокрема, мислителем був розроблений специфічний аналіз, спрямований на забезпечення систематично-концептуального підґрунтя колективної дії, який поступово було розширено до рівня всеохоплюючої доктрини загальних нормотворчих рамок соціуму [11, с. 125–127]. Відтак, серед основних особливостей рахунку скандинавського мислителя виступають поняття «ми–намірів» та концепція «ми–модусу», що пояснюють принципи встановлення концептуально-аналітичного зв'язку між індивідуальними намірами окремих учасників соціальних процесів і формувань та співвідношення подібної інтеракції на колективному рівні.

Наступним впливовим дослідженням в цьому напрямку, в рамках аналітичної філософії, можна вважати книгу Маргарет Гілберт «Стосовно Соціальних Фактів», що поклала початок подальшим дослідіам, які вчена охрестила «Теорія Множинного Суб'єкта» («Plural Subject Theory»). Основним досягненням її аналізу колективної интенційності є висновок про виникнення так званого колективного «командного центру», що утворюється завдяки угоді між учасниками, що впливає на взаємні зобов'язання та пільги (entitlements) різноманітних варіацій успішної дії [7]. Особливої уваги заслуговує досліді, що Гілберт здійснила принагідно до колективної діяльності в галузі етики та політичної філософії, де запропоновані теорії були зустрінуті з особливим ентузіазмом та продовжують активно полемізуватися її колегами. Конкретні відгуки та зауваження, зокрема, стосувалися відкритих та спірних питань й тривалих суперечок щодо структури зобов'язань фізичних осіб, що беруть участь в означеній «множинній суб'єктності», а також можливості застосування цієї теорії до більш великих груп, владних органів і політичних апаратів.

Втім, провідного визнання у широкій академічній спільноті поняття колективної діяльності отримало завдяки, зараз вже канонічним, працям відомого американського філософа Джона Сірла, який активно послуговувався ним в своїх більш пізніх філософсько-соціологічних пошуках фундаменту соціальної реальності. Зокрема, двома базовими підґрунтями його поглядів з цього питання є: по–перше, категоричний наголос на неможливості зведення колективної интенції до індивідуальних намірів кожного окремого агента дії, та, по–друге, (вкрай суперечливе) акцентування на інтерналізмі, за якого будь–який зміст чи форма наших намірів мають лишень персональне забарвлення. Отже, згідно з Сірлем, колективні наміри є станами интенційного спрямування, що мають форму «ми маємо намір», які, однак, містяться у свідомості окремих індивідів, та є при цьому структурно незалежними, автономними щодо існування будь–чого поза межами одиничної свідомості конкретної людини, включно з потенційним існуванням так званих «спів-намірників» («co-intenders») [9, с. 401–405].

Переходячи, безпосередньо, до більш сучасного стану окресленої проблематики, одразу ж отримуємо декілька протилежних відповідей на питання, які виникають з приводу наведеної вище схильності приписувати интенційні стани групам. Відтак, прибічники одного з підходів, вважають, що подібні приписування слугують лише корисними вигадками, дослідницькими фікціями без жодних онтологічних підстав. Отже, на думку інструменталістів щодо колективної интенції, коли ми, наприклад, говоримо: «Міська рада переконана, що в наступному році ситуація з заторами на дорогах значно покращиться» – це не означає, що зазначений владний орган буквально чиним має наступне переконання. Швидше за все, вважають інструменталісти, ми говоримо в переносному сенсі. Згідно з таким трактуванням, наші приписування интенційних станів групам, хоча й практично корисні, втім, все одно, виявляються метафізично хибними.

Слід, зазначити, що подібні рахунки, будучи на поверхні не полишені прагматичної привабливості та переконливого здорового глузду для певної низки аналітичних мислителів, тим не менш, відхиляються більшістю сучасних аналітичних філософів, за цілою низкою причин. По–перше, вважають опоненти інструменталістів, наша практика припису відповідальності організаціям передбачає, що вони, в буквальному сенсі наділені интенційними станами. Бо, інакше, у нас не було б жодних моральних чи законодавчих підстав вважати їх відповідальними за скоєні дії, якщо вони не мали ніяких реальних намірів (интенцій) вчинити їх. Оскільки ж ми, так само, не тримаємо організації метафорично відповідальними, то атрибуції, за якими здійснюються наші приписування відповідальності іншим, повинні бути сприйняті, принаймні на поверхневому рівні, як дійсні. Крім того, наші приписування интенційних станів групам мають суттєву «пояснювальну силу», адже вони дозволяють передбачити і пояснити дії величезної кількості різноманітних колективних соціальних формувань, організацій та груп. І хоча, можна цілковито припустити, що похибки интенційних аскрипцій можуть бути пояснювально-доладними (так само, як помилкові теорії іноді виявляються вкрай інтелегібельними), вже сам факт такої інтелегібельності дає змогу упевнитися, що наші

приписування з цього приводу не просто хибні. Слід так само додати, що якщо інструменталіст щодо колективної інтенційності має рацію, то результати та практична діяльність ЗМІ, соціологів, юристів, політологів та ін., постійно продукують та розповсюджують лише примарні ілюзії, котрі унеможливили б будь-яку осмислено-продуктивну спільну діяльність.

При цьому, треба зазначити, що відмова від метафоричного підходу до колективної інтенції не схиляє обов'язково до думки, що, коли ми наділяємо різні групи інтенційними станами, то ці приписування є істинними, в силу існування колективного чи груповий розум, що слугує носієм цих станів. Інакше кажучи, відкидаючи переносний сенс природи колективної діяльності, не потрібно, так само, позбуватися і можливості індивідуалістичного підходу, через існування альтернативних моделей, які постулюють, що подібні приписування є істинними, не в силу примарно-трансцендентного гегельянства, а через те, що особи, які формують ці групи мають окремі інтенційні стани, що згодом компілятивним чином докладаються до формування і функціонування загально-групової динаміки.

Одним із різновидів подібної сполучальної синергетики в англійській соціальній філософії, виступають сумарно-кумулятивні теорії спільної дії, які стверджують, що подібні синергетичні постулати цілком можливі, за умови, що більшість членів соціальної формації поділяють відповідне відношення (чи/і зміст), що, зазвичай, приписується групі. Наступна думка була згодом підтримана та розвинута, одною з провідних дослідниць в цій галузі Маргарет Гілберт [7]. Зокрема, вона запропонувала сприймати інтенційно-кумулятивні рахунки як можливий різновид колективної сполуки, що постулює приписування групі компілятивного діяльнісного акту, з точки зору суми індивідуальних відносин.

Слід одразу ж зазначити, що існує безліч різноманітних варіацій сумарних рахунків колективної інтенції. Втім, виходячи з цілей та обсягу даної роботи є слушним, зупинитися лише на найбільш популярних та базових варіантах подібних дистинкцій простої та складної сумарної моделі спільної дії. Так, в своїй статті «Моделювання Колективних Переконань» («Modelling Collective Beliefs»), вже згадана Гілберт наводить приклад, за якого гіпотетична група «Г» вважає, що «в», тоді і тільки тоді, коли всі або більшість членів вважають, що «в». Слід, при цьому зазначити, що такий простий компілятивний рахунок колективної інтенції суттєвим чином замінює семантичне «р – вважає» на ментальне «р – має намір» в наведеному вище висловлюванні [7]. Гілберт, однак, переконливо намагається довести, що подібний аналіз є недостатнім. Розглянемо, випадок, пропонує вчена, коли кожен член кафедри персонально вважає, що вживання м'яса є аморальним, але, при цьому, члени кафедри не виражають цю думку відкрито, через те що бояться осудливого сприйняття власних переконань колегами. Неможна не погодитися, що у такому контексті, навряд чи, можна приписати кафедрі переконання, що вживання в їжу м'яса є аморальним. Можливо, звичайно, побудувати такий контекст, за якого було б, все ж таки, доцільно віднести наступне переконання кафедри (можливо, якщо там якраз займалися обговоренням прав тварин). Але, в цьому випадку переконання осіб, більше

не будуть секретом, адже, принаймні, деякі з членів будуть відкрито висловлювати власну думку.

Наступний приклад, отже, якомога краще демонструє, що колективна інтенція принципово залежить від певних епістемічних особливостей, формуючих її індивідів. У свою чергу, варіант складного компілятивного рахунку визнає та враховує ці епістемічні особливості шляхом введення поняття загальних знань. Дана інтерпретація колективної інтенційності, перш за все вимагає, щоб вищезначені члени групи визнавали, чітко усвідомлювали, що більшість її учасників вважають, що «в». Таким чином, складний кумулятивний рахунок спільної дії можна викласти в вигляді наступної логічної побудови:

Група «Г» вважає, що «в» тоді і тільки тоді, коли (1) більшість членів «Г» вважають, що «в», і (2) В рамках «Г» загальновідомо, що (1).

Гілберт, отже, переконана, що складний сумарний рахунок є недостатньо правдоподібною, недоладно раціональною інтерпретацією сутності колективної дії. Щоб краще зрозуміти логіку її позиції, розглянемо наступний приклад. Скажімо, певна компанія сформувала два комітети і, припустимо, що так сталося, що за цілковитим збігом, ці комітети мають ідентичне (до останньої особи) членство. Далі, припустимо, що один з цих комітетів був створений з метою розробки дрескоду в офісі (дрескод комітет). Другий ж комітет, був створений для оцінки нещодавно встановленої телефонної системи (далі – телефонний комітет). Тепер уявіть, що (а) кожен член комітету дрескоду особисто вважає, що шорти є недоречним одягом для офісу, і це загальновідомо, в комітеті дрескоду, і (б) теж саме, в зворотному порядку стосується кожного члена телефонного комітету. Відтак, в кінцевому випадку, отримуємо парадокс, за якого (а) і (б) виявляються логічно сумісними, і, отже, з'являються протиріччя (с), коли дрескод комітет вважає шорти недоречним, і (d), за якого телефонний комітет не вважає, що шорти відповідають нормам доречного офісного одягу. При цьому, зверніть увагу, що умови складної варіації були однаково виконані для обох сторін. Відтак, додавання (проста компілятивна сумація) загальних знань, навіть за умови наскрізної обопільності, на думку Гілберт, не забезпечує достатніх умов для здійснення адекватної спільної дії, не забезпечує достатніх підстав для інтелегібельної групової інтенції.

Слід, так само, зазначити, що хоча деякі представники аналітичної філософії, наприклад Angelo Corlett, піддавали критиці трактування такого роду, намагаючись відстояти інші, більш слушні варіації простого кумулятивного рахунку, більшість теоретиків, все ж таки, погоджуються з Гілберт, що подібні рятівні маневри щодо статусу колективної інтенції повинні мати вагомніше логіко-епістемічне підґрунтя, аби вважатися релевантними.

У результаті, багато хто з їх рядів, в тому числі і сама Гілберт, вважають, що як слабкі, так і сильні рахунки колективної інтенції, виявляються однаково недостатньо вибагливими. Так, в рамках сумарних концепцій спільної дії концептуально необхідно, щоб більшість членів «Г» вважали, що «в» для того, щоб і загальна (сумарна) компіляція «Г» мала змогу стверджувати, що «в». При цьому, здається, що однозначно можуть мати місце контрконтексти, за яких жоден з членів групи не поділяє відношення, приписаного всій групі разом. Так, на розповсюдженому в рамках соціально-інтенційного

дискурсу, прикладі стороннього примусу, розглянемо групу політиків, які особисто не вважають, що аборт повинен бути оголошений незаконним злочином, але через тиск, що на них чиниться, все одно голосують за заборону. В цьому випадку, подібне приписування наступних переконань, ймовірно, буде зроблене на основі результатів голосування і, таким чином, ми закріпимо переконання, що аборт повинен бути заборонений, за всією групою політиків, навіть, якщо жоден окремих чи частка парламентарів особисто не підтримує цю пропозицію.

Групові наміри, так само, видається складно пояснити і при підсумовуванні індивідуальних намірів виконання будь-якої спільної дії. Щоб краще прояснити це, розглянемо приклад, наведений, вже згаданим, Джоном Сірлем. Уявіть собі, пропонує мислитель, групу людей, що сидючи на траві, насолоджуються гарним сонячним днем. Раптово, темніє і починає дощити. Реагуючи на це, всі особи разом біжать до найближчого укриття. При цьому, кожна людина має імпульсивно-суб'єктивний намір «Я біжу до укриття», і ці наміри є незалежними (автономно-ізолюваними) один від одного. Тепер уявіть собі ситуацію, за якої біг групи до укриття є частиною спектаклю. Припустимо, що вони є трупом акторів, а все це є частиною запланованої в п'єсі сцени.

Отже, в якийсь момент подібної ансамблевої гри, певними особами виконуються однакові за змістом дії, але вже в рамках задалегідь сформованого чіткого сценарію дій. На думку Сірла, наступний приклад передбачає вже якісно інший *колективний намір*, що набуває форми «ми маємо намір робити х». Американський мислитель, отже, вважає, що така колективна інтенція відрізняється від попередньо наведених прикладів індивідуальних намірів, тим, що не може бути утворена шляхом простого накопичення (piling up) індивідуальних планувань [9].

Причина, чому колективні наміри ніяк не можуть бути зведені до індивідуальних інтенцій, стверджує Сірл, полягає в тому, що будь-якій (навіть, якомога великій і складній) компіляції «я-намірів», навіть якщо вона доповнена різноманітними модусами взаємних переконань, буде, тим не менш, завжди бракувати автентичної повноти «ми-наміру». Колективні наміри, відтак, обов'язково формуються і функціонують в модусі спонукальної активності почуття спільної дії та готовності (синергійної настанови) робити щось разом. Окремі ж наміри, які, так би мовити, долучаються до цього колективного модусу є лише похідними від них і, відтак, індивідуальні інтенції, які впливають з колективно-дієвої сполуки, завжди мають кардинально інакший зміст та форму.

На завершення, ще один провідний критик тези індивідуальної сумачі, Майкл Братман, так само, підкреслює неадекватність компіляційних рахунків щодо групових намірів. Зокрема, власна концепція спільної (кооперативної) діяльності Братмана має три основні риси. По-перше, кожен учасник такої інтеракції повинен демонструвати обопільний відгук щодо інтенцій та дій інших у групі. По-друге, учасники мають виконувати певні зобов'язання, які накладає спільна діяльність. Наостанок, учасники повинні повністю долучатися до підтримки зусиль та планувань один одного. Наступний перелік умов підкріплюється концепцією «перехресних під планів» («meshing subplans») Братмана, за якої при

повному співпадінні першочергових інтенцій, друга ланка кооперативної діяльності не мусить повністю корелювати, але й не повинна вступати в протиріччя [6]. На підтвердження власної концепції, американський філософ пропонує розглянути ситуацію, коли ви маєте на меті пофарбувати будинок, що збігається з моїми власними намірами пофарбувати той ж самий будинок, та, в свою чергу, є відомий нам обом факт [6, с. 100–113]. Далі, припустимо, що Ви хочете пофарбувати означену оселю в зелений, а мені більш до вподоби синій. Так, на думку Братмана, нам не досягти постульованої вище кооперації через розбіг у наших другорядних планах щодо кольору фарби.

Отже, задля досягнення справді спільної діяльності, ключовою ланкою слугуватиме компроміс, коли, наприклад, якщо ми дійшли згоди стосовно кольору, але розходимося щодо ціни чи конкретного виробника фарби, то потребується досягти консенсусу, як пропонує Братман, придбавши мій бренд за вашу суму, збалансувавши тим самим, збереження загальної кооперації. Знову ж таки, важливо разом з цим розуміти, що лише самих сплетінь інтенційних станів замало, щоб гарантувати, що наші дії координуються якимось чином, що ми, інакше кажучи, фарбуємо будинок разом (спільно). Звичайно, складні сумарні рахунки не виключають можливості нашого фарбування одного і того ж будинку разом (в той ж самий час), але, незалежно один від одного (випадково уникаючи один іншого). А, відтак, однаково, і безліч окремих інтенційних станів, навіть відзначених наявністю складних сумарних рахунків, не відіграє ніякої ролі в координації нашої поведінки. Наміри, і колективні і індивідуальні, дійсно, за своєю природою, мають певне значення в плануванні та координації спільних інтенцій. Однак, згідно з щойно наведеною Братманом логікою, сумарні рахунки, навіть складного виду, втім, все одно, не можуть бути адекватним з урахуванням наведених вимог щодо характеру автентичних колективних намірів.

Таким чином, якщо підсумувати логічний шабель запропонованої вище аргументації, то задля отримання мінімально припустимої нейтрально-кооперативної діяльності, на думку філософа, ми повинні:

- 1) долучатися до спільної діяльності у спосіб, що припускає (але не нав'язує) кооперацію;
- 2) обопільно знати і розуміти детальний зміст наших перехресно-другорядних планувань;
- 3) розуміти, що другий пункт призводить до актуалізації першого лише шляхом обоюдної відгучності в стремлінні здійснити заплановану діяльність через спільні інтенційні акти [6, с. 100–113].

На заключення, стисло окреслимо коло важливих висновків, периферійних тем та потенційних напрямків для подальших дослідів. Перш за все, дається в знаки вкрай аналітичний ухил репрезентованих в статті поглядів і позицій, що послуговуються, здебільшого, синтаксично-семантичним апаратом лінгвістичної філософії.

Зокрема, маючи безпрецедентно високий рівень логічного ригоризму та структурованості аргументації, даний підхід, на думку автора, страждає, від занадто лімітованої фізикалістською настановою, дослідницької парадигми, що герметизує, дезінтегровано препарує індивідуальні властивості особи, що потім досить штучно вбудовуються в матрицю соціально-колективної взаємодії.

Слід зазначити, що подібна обмеженість простежується навіть в більш екстерналістськи зорієнтованих рахунках спільної дії, де вихідним засадничим пунктом знову виступає (хоча б і ментально детермінований апріорними колективними настановами і концептами) індивід, а не соціум. Це принципово відрізняється від радянської (та певної, успадкованої від неї сучасної вітчизняної соціо-філософської методології) соціальної філософії, проблематика і ідеологічне підґрунтя якої викристалізувалися саме через протиставлення діалектики колективного розвитку соціуму, суб'єктивному індивідуалізму капіталістичних формацій.

Осторонь політичної філософії знаходиться ще один важливий заключний аспект означеної полеміки, а саме занадто поліфонічне, вкрай розпорошене онтологічне підґрунтя, що, так само, ускладнює потенційну імплементацію теоретичних моделей колективної діяльності щодо практичної площини питання, формуючи, тим самим, необхідність подальшої розвідки.

Список використаних джерел

1. Андреев И. Л. Происхождение человека и общества / И. Л. Андреев. – М.: Мысль, 1982. – 278 с.
2. Андрущенко В. П. Історія соціальної філософії: (Західно-європейський контекст): Підручник. – К.: Тандем, 2000 – 416 с.
3. Васильченко А. Учаснісна теорія інтенційної дії / А. Васильченко // Філософська думка. – 2005. – №5. – С.3–27.
4. Социальная философия: учебник / Под общ. ред. В. П. Андрущенко, Н. И. Горлач. – К.: Единорог, 2002. – 736 с.
5. Таран В. О. Соціальна філософія: Навч. пос. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 272 с.
6. Bratman, M. 1993. «Shared Intention». Ethics 104: 97–113.
7. Gilbert, M. 1987. Modelling Collective Belief. Synthese, vol. 73.
8. Miller, S. 2001. Social Action, Cambridge University Press.
9. Searle, John. 1990. «Collective Intentions and Actions», Intentions in Communication. Cambridge: MIT Press, 401–415.
10. Tollefsen, D. 2002. «Organizations as True Believers». Journal of Social Philosophy, vol. 33 (3): P.395–411.
11. Tuomela, R. 2002. The Philosophy of Social Practices. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
12. <http://plato.stanford.edu/entries/collective-intentionality/>

References

1. Andreev I. L. Proishozhdenie cheloveka i obshchestva / I. L. Andreev. – M.: Mysl', 1982. – 278 s.
2. Andrushhenko V. P. Istorija social'noi' filosofii': (Zahidno-ievropejs'kyj kontekst): Pidruchnyk. – K.: Tandem, 2000 – 416 s.
3. Vasylychenko A. Uchashnisna teoriya intencijnoi' dii' / A. Vasylychenko // Filososf's'ka dumka. – 2005. – №5. – С.3–27.
4. Social'naja filosofija: uchebnik / Pod obshh. red. V. P. Andrushhenko, N. I. Gorlach. – K.: Edinorog, 2002. – 736 s.
5. Taran V. O. Social'na filosofija: Navch. pos. – K.: Centr uchbovoi' literatury, 2009. – 272 s.
6. Bratman, M. 1993. «Shared Intention». Ethics 104: 97–113.
7. Gilbert, M. 1987. Modelling Collective Belief. Synthese, vol. 73.
8. Miller, S. 2001. Social Action, Cambridge University Press.
9. Searle, John. 1990. «Collective Intentions and Actions», Intentions in Communication. Cambridge: MIT Press, 401–415.
10. Tollefsen, D. 2002. «Organizations as True Believers». Journal of Social Philosophy, vol. 33 (3): P.395–411.
11. Tuomela, R. 2002. The Philosophy of Social Practices. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
12. <http://plato.stanford.edu/entries/collective-intentionality/>

Revin F. G., graduate student, National Pedagogical Drahomanov University (Ukraine, Kyiv), gileya.org.ua@gmail.com

Modes of collective intentionality in contemporary analytic discussion: socio-philosophical analysis

The following publication aims at scrutinizing some of the major steps, directions, approaches, and perspectives of investigating the cornerstone issues of the concept of collective social action within the framework of analytical socio-philosophical tradition. Great importance and thoroughness was given to succinctly researching and outlining the initial catalysts and further development of socio-

intentional problems by means of providing an overview of major precursors, thinkers, and schools of thought that influenced the modern state of affairs of the topic under consideration. Particularly, the goal was to demarcate main contemporary camps, streams and directions that form the prominent paradigm of issues surrounding the aforementioned discussion. As a result the author delineated shared generalities and common ground as well as pointing out principal disagreements and contradictions in specific arguments and foundational principles of the sides and personalities in question.

Keywords: intentionality, collectivism, individualism, internalism, externalism, personal ownership thesis, shared action, synergy, cooperation, naturalism, reductivism, instrumentalism, complicitivism, holism.

Revin F. G., аспирант, Национальный педагогический университет им. Драгоманова (Украина, Киев), gileya.org.ua@gmail.com

Модусы коллективной деятельности в современном аналитическом дискурсе: социально-философский анализ

Произведен анализ основных этапов, векторов, подходов и ракурсов исследования коренной проблематики коллективной деятельности в рамках аналитической социально-философской традиции. Большое внимание в качестве основной цели статьи было уделено тому, чтобы проследить и воспроизвести истоки и эволюцию социально-интенциональной посредством осуществления периодизации, определения основных предпосылок, мыслителей и школ, повлиявших на развитие актуального состояния исследуемой тематики. В частности, целью было определить основные современные течения и направления, которые формируют магистральную парадигму дискуссии вокруг практической плоскости понятий коллективной деятельности, совместной и индивидуальной ответственности, онто-эпистемологического статуса кооперативных актов. В результате были выявлены общие места и положения, артикулированы расхождения и противоречия в конкретной аргументации и исходных позициях проанализированных сторон и работ ученых.

Ключевые слова: интенциональность, коллективизм, индивидуализм, интернализм, экстернализм, совместная деятельность, синергия, кооперация, инструментализм, комплицитизм, холизм.

* * *

УДК 132:47

Слубська А. Я., викладач кафедри психології та соціології, Буковинський державний медичний університет (Україна, Чернівці), aslubaska@mail.ru

Українська модель громадянської релігії

Дається філософсько-релігієзнавчий розгляд причин появи, форм і виявів української моделі громадянської релігії за допомогою екстраполяції на українські реалії теоретичних положень базових світових концепцій громадянської релігії. Об'єктом розвідки є громадянська релігія як суспільно-релігійний феномен. Її предметом – українська модель громадянської релігії. Застосовано культурно-політичний підхід до аналізу феномену громадянської релігії в контексті українських реалій. Автор дійшов висновку, що поява в Україні громадянської релігії як самобутнього феномену прямої демократії на тлі революційних подій засвідчує зрілість українців як політичної нації, а також відкриває перспективу для формування духовно єдиної поліконфесійної нації, яка буде здатною протистояти будь-яким загрозам своєму вільному існуванню та самовизначенню.

Ключові слова: громадянська релігія, громадянське суспільство, громадянська церква, незалежна Україна, державно-церковні відносини.

Складні трансформаційні процеси, що охопили українське суспільство після Євромайдану та Революції Гідності привертають увагу не лише політологів, соціологів та істориків, але й релігієзнавців. Буремні революційні події вимусили дослідників з соціо-гуманітарних дисциплін констатувати наявність в Україні не лише потужного громадянського суспільства, але й громадянської релігії, як його найяскравішого прояву. «Проблематика громадянського суспільства є не тільки соціоекономічною, правовою й культурологічною, а й в чималому ступені – проблематикою теологічною, тобто пов'язаною зі ставленням людини до предметів трансцендентного й сакрального порядку» [6, с. 154].

Новий феномен суспільно-державно-релігійних відносин мусять враховувати державні структури, релігійні